

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όροφος), 106 74 Αθήνα. Τηλ: 210-7233221-2, 210-7233216,

Fax: 210 7233217. E-mail: info@nchr.gr

Προτάσεις για τη συμμόρφωση της Ελλάδας στα πορίσματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων (βάσει των συλλογικών προσφυγών που έχουν εξεταστεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων)*

Α. ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Ο Χάρτης

Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης είναι, στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα, το αντίστοιχο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που κατοχυρώνει τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα. Ο Χάρτης άνοιξε προς υπογραφή στο Συμβούλιο της Ευρώπης το 1961 και τέθηκε σε ισχύ το 1965.¹ Το αρχικό κείμενο του Χάρτη συμπληρώθηκε το 1988² και αναθεωρήθηκε σε βάθος το 1996.³

Ο Χάρτης παρέχει:

- Προστασία στους χώρους εργασίας,
- Ειδική προστασία σε χώρους εκτός εργασίας για ευάλωτες κατηγορίες προσώπων,
- Κοινωνική προστασία για το σύνολο του πληθυσμού, στους χώρους εργασίας και έξω από αυτούς.

---

* Εισηγητής: Γ. Κτιστάκης, επιστημονικός συνεργάτης ΕΕΔΑ.

1 Η Ελλάδα τον κύρωσε με το Ν. 1426/1984.

2 Η Ελλάδα τον κύρωσε με το Ν. 2595/1998.

3 Η Ελλάδα έχει κυρώσει το Πρωτόκολλο τροποποίησης του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (Ν. 2422/1996) αλλά έχει μόνο υπογράψει (3.5.1996) τον Αναθεωρημένο Κοινωνικό Χάρτη.

Κύριο γνώρισμα του Χάρτη είναι ο κανόνας σύμφωνα με τον οποίο κάθε συμβαλλόμενο Κράτος που τον επικυρώνει δεν υποχρεούται να αποδεχθεί όλα τα δικαιώματα που περιέχει. Υποχρεούται πάντως να αποδεχθεί ένα ελάχιστο αριθμό θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων (άρθρο 20 του Χάρτη).

Έλεγχος εφαρμογής μέσω εκθέσεων

Η εφαρμογή του Κοινωνικού Χάρτη ελέγχεται, κυρίως, από έναν μηχανισμό που προβλέπει την τακτική υποβολή εκθέσεων. Ο έλεγχος των εκθέσεων έχει ανατεθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων που αποτελείται από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, ενώ δύο άλλα όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης, η Κυβερνητική Επιτροπή και η Επιτροπή Υπουργών, παίζουν έναν πολύ σημαντικό πολιτικό ρόλο. Ένας εκπρόσωπος της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, οι διεθνείς οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων και τα συνδικάτα, καθώς επίσης και ορισμένες μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν συμβουλευτικό ρόλο.

Έλεγχος εφαρμογής μέσω συλλογικών αναφορών

Το Πρόσθετο Πρωτόκολλο στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη, που προβλέπει μηχανισμό συλλογικών αναφορών, τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουλίου 1998,⁴ σκοπεύει να μειώσει τη σημασία των πληροφοριών που έρχονται από τις κυβερνήσεις μέσω του μηχανισμού των εκθέσεων των Κρατών, και να ενθαρρύνει τους κοινωνικούς εταίρους του Συμβουλίου της Ευρώπης (π.χ. τις διεθνείς οργανώσεις των εργαζομένων) και ορισμένες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις να καταγγέλλουν απευθείας τις παραβιάσεις του Χάρτη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων, υποβάλλοντας προσφυγές. Το Πρωτόκολλο για τις συλλογικές προσφυγές είναι ο πρώτος μηχανισμός συλλογικών αναφορών στον κοινωνικό χώρο. Η Ελλάδα δεν έχει μέχρι στιγμής αναγνωρίσει δικαίωμα στις ελληνικές ΜΚΟ να καταθέτουν συλλογικές προσφυγές.

---

4 Η Ελλάδα τον κύρωσε με το Ν. 2595/1998.

Διαδικασία εξέτασης της συλλογικής προσφυγής

Η συλλογική προσφυγή εξετάζεται αρχικά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων, η οποία, αφού αποφανθεί για το παραδεκτό, ερευνά τις εξηγήσεις και τις πληροφορίες που της παρέχουν τα δύο μέρη. Η Επιτροπή λαμβάνει επίσης υπόψη της τα σχόλια και τις παρατηρήσεις που της υπέβαλαν και τα άλλα Κράτη που έχουν επικυρώσει το Πρωτόκολλο για τις συλλογικές προσφυγές και οι διεθνείς οργανώσεις των εργοδοτών και των εργαζομένων που έχουν ένα ειδικό, συμβουλευτικό ρόλο σύμφωνα με τον Χάρτη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων ετοιμάζει αμέσως μετά την Έκθεσή της για την υποβληθείσα προσφυγή και μεταφέρει στην Επιτροπή Υπουργών τα συμπεράσματά της για το αν το υπό εξέταση Κράτος σεβάστηκε ή όχι τον Χάρτη.

Αν τα συμπεράσματα της Έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων είναι αρνητικά τότε η Επιτροπή Υπουργών υιοθετεί ψήφισμα με γνώμονα την Έκθεση και, εφόσον τα συμπεράσματα παραμένουν αρνητικά, απευθύνει ούσταση στο υπό εξέταση Κράτος, προκειμένου να τροποποιήσει τη νομοθεσία ή την πρακτική του. Το ίδιο το Κράτος πρέπει να δώσει τις απαραίτητες πληροφορίες για τη λήψη εκείνων των μέτρων που θα επιφέρουν την συμμόρφωση. Απαλλάσσεται δε από αυτή την υποχρέωση με την επόμενη Έκθεση, που υποβάλλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων σύμφωνα με το άρθρο 21 του Χάρτη.

B. ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

Σε σύνολο δώδεκα συλλογικών αναφορών, οι τρεις στρέφονται κατά της Ελλάδας.

Η πρώτη προσφυγή, η 3/1998 (*European Federation of Employees in Public Services v. Greece*), είχε ως αντικείμενο τα άρθρα 5 (συνδικαλιστικό δικαίωμα) και 6 (δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης) του Κοινωνικού Χάρτη και τον σεβασμό των διατάξεων αυτών για τους εργαζόμενους στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών

Δικαιωμάτων απέρριψε την προσφυγή ως απαράδεκτη (13.10.1999) γιατί η Ελλάδα δε δεσμεύεται από τα άρθρα 5 και 6 του Χάρτη.

Η δεύτερη προσφυγή, η 7/2000 (*International Federation of Human Rights Leagues v. Greece*), είχε ως αντικείμενο το άρθρο 1 παρ. 2 του Χάρτη που απαγορεύει την αναγκαστική εργασία και ορίζει ακριβώς τα ακόλουθα: «Για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος για εργασία τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν υποχρέωση: .... Να προστατεύουν με αποτελεσματικό τρόπο το δικαίωμα του εργαζόμενου να κερδίζει τη ζωή του με εργασία που αναλαμβάνει ελεύθερα».

Η διεθνής ΜΚΟ, που κατέθεσε την προσφυγή, παρέθεσε σειρά ελληνικών διατάξεων που αντιβαίνουν στην απαγόρευση της αναγκαστικής εργασίας:

1. το ΠΔ 17/1974 «Περί σχεδιάσεως εκτάκτου ανάγκης», που προβλέπει την κινητοποίηση πολιτών σε περίπτωση παρακώλυσης και διατάραξης της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της χώρας,⁵
2. το άρθρο 64 του ΠΔ 1400/73 «Αξιωματικοί Ενόπλων Δυνάμεων. Υπηρεσιακή Κατάσταση», που απαγορεύει την παραίτηση των αξιωματικών των ενόπλων δυνάμεων πριν συμπληρώσουν 25 έτη υπηρεσίας,⁶
3. τα άρθρα 205, 207 (1), 208, 210 (1) και 222 του Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου και το άρθρο 4 παρ. 1 του Ν. 3276/1944 «Περί συλλογικών συμβάσεων ναυτικής εργασίας», που προβλέπουν ποινική τιμωρία για τους εργαζόμενους του εμπορικού ναυτικού όταν

---

⁵ ΠΔ 17/1974 άρθρο 2, παρ.5 (όπως ίσχυε μέχρι το 2001): «Κατάστασις εκτάκτου ανάγκης είναι πάσα αιφνίδια κατάστασις προκαλουμένη είτε εκ φυσικών ή άλλων γεγονότων πολεμικών ή μη, είτε εξ ανωμαλιών πάσης φύσεως και έχουσα ως αποτέλεσμα την δημιουργίαν ή την απειλήν δημιουργίας εκτεταμένων απωλειών, ζημιών και καταστροφών εις έμψυχον και άψυχον δυναμικόν της Χώρας ή την παρακώλυσιν και διατάραξιν της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της Χώρας».

⁶ ΠΔ 1400/73, άρθρο 64, εδ. 16 και 17: «16. Το σύνολον υποχρεώσεως, αρχικής και μεταγενεστερας, δεν δύναται, καθ' οιονδήποτε τρόπον να υπερβή τα είκοσι πέντε (25) έτη. 17. Αξιωματικός μη εκπληρώσας τας βάσει του παρόντος ανειλημμένας υποχρεώσεις παραμονής εις το Στράτευμα δεν δύναται να παραιτηθή».

αρνούνται να εργαστούν ακόμα και όταν επικαλούνται την απουσία ασφάλειας του πλοίου και των επιβατών.⁷

Τις θέσεις της Διεθνούς Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (International Federation of Human Rights Leagues) υποστήριξε και η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Εργατών (European Trade Union Confederation).

Η Ελληνική Κυβέρνηση δεσμεύτηκε στις γραπτές παρατηρήσεις της ότι θα τροποποιήσει όλες τις προηγούμενες διατάξεις, προκειμένου να μην αντίκεινται στην απαγόρευση αναγκαστικής εργασίας, που εγγυάται ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων έκρινε ομόφωνα ότι και στις τρεις περιπτώσεις διατάξεων συντρέχει παραβίαση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη και, ειδικότερα, του άρθρου 1 παρ.2 που απαγορεύει την

---

7 Κώδικας Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου: Άρθρο 205: «Μέλος πληρώματος απουσιάζον αδικαιολογήτως εκ του πλοίου, καθ' ον χρόνον διεξάγεται επ' αυτού η υπηρεσία κατά φυλακάς, τιμωρείται διά φυλακίσεως μέχρι τριών μηνών». Άρθρο 207: «1. Μέλος πληρώματος απουσιάζον αδικαιολογήτως εκ του πλοίου εν τη αλλοδαπή επί δύο εν συνεχεία ημέρας ή μέχρι του απόπλου, εφ' όσον ούτος συντελείται ενωρίτερον, τιμωρείται διά φυλακίσεως μέχρις ενός έτους». Άρθρον 208: «1. Ναυτολογηθείς, όστις αδικαιολογήτως δεν προσέρχεται προς ανάληψιν εργασίας επί του πλοίου, τιμωρείται διά φυλακίσεως μέχρις εξ μηνών ή χρηματικής ποινής. 2. Διά της αυτής ποινής τιμωρείται και ο υπογράφων ατομικήν σύμβασιν ναυτολογήσεως, όστις αποστελλόμενος εις την αλλοδαπήν, δεν προσέρχεται αδικαιολογήτως προς ναυτολόγησιν και ανάληψιν εργασίας.» Άρθρο 210: «1. Μέλος πληρώματος μη υπακούον εις διαταγήν του πλοιάρχου ή του αρμοδίου Αξιωματικού, αφορώσαν εις εκτέλεσιν υπηρεσίας, τιμωρείται διά φυλακίσεως τουλάχιστον τριών μηνών». Άρθρο 222: «1. Πλοίαρχος ή μέλος πληρώματος αρνούμενον να εκτελέση διαταγήν της Προξενικής Αρχής ή του κυβερνήτου Ελληνικού πολεμικού πλοίου αφορώσαν εις την τιμήν της Ελληνικής σημαίας, εις επείγουσαν ανάγκην του πολεμικού ναυτικού ή γενικώτερα εθνικά συμφέροντα, τιμωρείται διά φυλακίσεως μέχρι δύο ετών και χρηματικής ποινής. 2. Διά της αυτής ποινής τιμωρείται πας εκ του πληρώματος όστις, καίτοι απελύθη νομίμως, αρνείται να υπακούση εις διαταγήν της Προξενικής Αρχής όπως εγκαταλείψη το πλοίον εφ' ου υπηρέτη». Άρθρο 4 παρ. 1 του Ν. 3276/1944 «Περί συλλογικών συμβάσεων ναυτικής εργασίας»: «1. Υπεύθυνος εκ των εν τω προηγουμένω άρθρω του παρόντος νόμου υποπίπτων ή διαπράττων παράβασιν διατάξεων των περί ων ο παρών Α. Νόμος συλλογικών συμβάσεων ή αρνούμενος να συμμορφωθή και εκπληρώση διαταγήν αρμοδίας Αρχής ή Υπηρεσίας σχετικήν με την εφαρμογήν διατάξεως των συλλογικών συμβάσεων, ή απόφασιν των υπό των συμβάσεων προβλεπομένων διαιτητικών επιτροπών, τιμωρείται διά φυλακίσεω μέχρις ενός έτους ή με χρηματικήν ποινήν μέχρι πεντακοσίων λιρών Αγγλίας ή και δι' αμφοτέρων των ποινών τούτων. Εν η περιπτώσει η παράβασις εμπίπτει εις τας διατάξεις του κωδικοποιηθέντος Ν.Δ. της 13-12-1923 "περί ποινικού και πειθαρχικού κώδικος του Εμπορικού Ναυτικού" ως τούτο ισχύει, καθ' ας προβλέπεται βαρύτερα της εν τη παρούση παραγράφω προβλεπομένης ποινή, εφαρμογήν έχουσιν αι διατάξεις του ως είρηται Κώδικος. Εις τας εν τη παρούση παραγράφω ποινάς υπόκειται και πας όστις παροτρύνει, υποκινεί ή υποδεικνύει έργω ή λόγω την μη συμμόρφωσιν των κατά τα εν τω προηγουμένω άρθρω του παρόντος νόμου υπευθύνων προς τας συλλογικάς συμβάσεις και τας διεπούσας αυτάς εν γένει διατάξεις».

αναγκαστική εργασία. Υπενθύμισε ότι τα αρμόδια ευρωπαϊκά όργανα έχουν προ πολλού ζητήσει την τροποποίηση της ελληνικής νομοθεσίας:

1. την τροποποίηση του ΠΔ 17/1974 «Περί σχεδιάσεως εκτάκτου ανάγκης» έχει επανειλημμένως ζητήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων [Conclusions XI-1, σελ. 42; XII-1, σελ. 51; XIII-1, σελ. 47; XIV-1, σελ. 349; XV-1, σελ. 295,]
2. την τροποποίηση του άρθρου 64 του ΠΔ 1400/73 «Αξιωματικοί Ενόπλων Δυνάμεων. Υπηρεσιακή κατάσταση» έχει επανειλημμένως ζητήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων [Conclusions XI-1, σελ. 43; XV-1, σελ. 294] και η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης η οποία εξέδωσε ειδικά για την Ελλάδα δύο Συστάσεις [Recommendation R ChS (93)1, 7.9.1993; Recommendation R ChS (95)4, 22.6.1995] και δύο Ψηφίσματα [Resolution ChS (97)1, 15.1.1997; Resolution ChS (99)2, 4.3.1999]
3. την τροποποίηση των άρθρων 205, 207 παρ. 1, 208, 210 παρ. 1 και 222 του Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου και του άρθρου 4 παρ. 1 του Ν. 3276/1944 «Περί συλλογικών συμβάσεων ναυτικής εργασίας» έχει επανειλημμένως ζητήσει η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης η οποία εξέδωσε ειδικά για την Ελλάδα δύο Συστάσεις [Recommendation R ChS (93)1, 7.9.1993; Recommendation R ChS (95)4, 22.6.1995] και δύο Ψηφίσματα [Resolution ChS (97)1, 15.1.1997; Resolution ChS (99)2, 4.3.1999].

Τέλος, με Ψήφισμά της, ειδικά για την συλλογική προσφυγή 7/2000, η Επιτροπή Υπουργών σημείωσε την ενόπιον της δέσμευση της Ελλάδας να συμμορφωθεί προς τις υποδείξεις των οργάνων ελέγχου του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη.⁸

Στην τελευταία τακτική έκθεσή της για την Ελλάδα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων έκρινε ότι η χώρα έχει συμμορφωθεί πλήρως ως προς την πρώτη υπόδειξη.⁹ Ως προς την τρίτη υπόδειξη, η

---

⁸ Resolution ChS (2001)6, 5.4.2001.

⁹ Η παράγραφος 5 του ΠΔ 17/1974 «Περί σχεδιάσεως εκτάκτου ανάγκης» αντικαταστάθηκε από το άρθρο 16 Ν. 2936/2001, ΦΕΚ Α' 166/25.7.2001 που ορίζει τα ακόλουθα: «5. Κατάσταση έκτακτης ανάγκης είναι κάθε αιφνίδια κατάσταση, που προκαλείται από φυσικά ή

Ελλάδα έχει επίσης λάβει τα απαραίτητα νομοθετικά μέτρα.¹⁰ Ως προς την δεύτερη υπόδειξη, δεν έχει σημειωθεί καμία πρωτοβουλία συμμόρφωσης.

Η τρίτη προσφυγή, η 8/2000 (*Quaker Council for European Affairs v. Greece*), είχε ως αντικείμενο πάλι το άρθρο 1 παρ. 2 του Χάρτη που απαγορεύει την αναγκαστική εργασία.

Η ΜΚΟ, που κατέθεσε την προσφυγή, ισχυρίστηκε ότι οι διατάξεις για την εναλλακτική υπηρεσία του Ν. 2510/1997 αλλά και η ελληνική πρακτική αντιβαίνουν στην απαγόρευση της αναγκαστικής εργασίας. Πιο συγκεκριμένα εντοπίζονται προβλήματα:

1. στην διαδικασία υπαγωγής στο θεσμό της εναλλακτικής υπηρεσίας και, κυρίως, στο σύντομο χρονικό διάστημα για την συγκέντρωση όλων των απαιτούμενων πιστοποιητικών,
2. στην μη εύλογη διάρκεια της εναλλακτικής υπηρεσίας και στην επιλογή μόνο των απομακρυσμένων/συνοριακών τόπων για όσους επιλέγουν εναλλακτική υπηρεσία,
3. στις συχνά απάνθρωπες συνθήκες (άδεια, απεργίες, μηνιαία αποζημίωση κλπ),
4. στους αυστηρούς όρους εκπλήρωσης της εναλλακτικής υπηρεσίας. Αν εκπέσει ο δικαιούχος του δικαιώματος, τότε υποχρεούται να υπηρετήσει ένοπλη θητεία κάτι που πρακτικά ισοδυναμεί με ποινική τιμωρία γιατί οι λόγοι άρνησης της ένοπλης θητείας είναι πάντοτε ισχυροί.

άλλα γεγονότα τεχνολογικά ή πολεμικά και έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ή την απειλή δημιουργίας εκτεταμένων απωλειών, ζημιών και καταστροφών σε έμψυχο ή άψυχο δυναμικό της χώρας ή την παρακώλυση και διατάραξη της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της χώρας.» Βλ. Conclusions XVI-1 (Ιούλιος 2002). Επίσης, Έγγραφο της 15^{ης} Νοεμβρίου 2002 του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων προς την ΕΕΔΑ (αρ. πρωτ. 262/26.11.2002).

10 Με το άρθρο 7 του Ν. 2987/2002 (ΦΕΚ 27 Α' 21/2/2002) «Τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 959/1979 περί ναυτικής εταιρίας και ρύθμιση άλλων θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας» προστέθηκε στο άρθρο 239 του Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου η ακόλουθη παράγραφος: «4. Οι ποινικές κυρώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 205, 207 παράγραφος 1, 208, 210 παράγραφος 1 και 222, καθώς και στην παράγραφο 1 του άρθρου 4 του α.ν. 3276/1944 (ΦΕΚ 24 Α') επιβάλλονται μόνο αν: α) τεθεί σε κίνδυνο η ασφάλεια: προσώπων που επιβαίνουν ή όχι στο πλοίο, του πλοίου, του φορτίου ή περιουσίας ή β) προκληθεί ρύπανση ή άλλη ζημιά του θαλάσσιου περιβάλλοντος ή γ) διαταραχθεί η τάξη ή τεθεί σε κίνδυνο η δημόσια υγεία». Βλ. Έγγραφο της 15^{ης} Νοεμβρίου 2002 του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων προς την ΕΕΔΑ (αρ. πρωτ. 262/26.11.2002).

Τις θέσεις της Quaker Council for European Affairs για τις ποινικές επιπτώσεις της έκπτωσης του δικαιώματος στην εναλλακτική θητεία υποστήριξε και η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Εργατών (European Trade Union Confederation).

Η Ελληνική Κυβέρνηση αρνήθηκε ότι η εναλλακτική υπηρεσία εμπίπτει στο πεδίο της αναγκαστικής εργασίας του άρθρου 1 παρ. 2 του Χάρτη και επικουρικά υποστήριξε ότι οι όροι εκπλήρωσης της εναλλακτικής θητείας είναι εύλογοι.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων τόνισε κατ' αρχήν ότι η υποχρέωση της εναλλακτικής υπηρεσίας, αντί της στρατιωτικής θητείας, δεν εμπίπτει στην απαγόρευση της αναγκαστικής εργασίας, υπό το φως και του άρθρου 4 παρ. 3 (β) της ΕΣΔΑ. Μπορεί να αποτελέσει, ωστόσο, περιορισμό στο *«δικαίωμα [κάθε ατόμου] να κερδίζει τη ζωή του με εργασία που αναλαμβάνει ελεύθερα»*. Γι' αυτό το λόγο οι όροι εκπλήρωσης της εναλλακτικής υπηρεσίας εμπίπτουν στο πεδίο του άρθρου 1 παρ. 2 του Χάρτη.

Επί της ουσίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων έκρινε ότι η διάρκεια της εναλλακτικής υπηρεσίας είναι υπέρμετρη και ότι αυτό συνιστά παραβίαση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η εξέταση των υπολοίπων ζητημάτων παρέλκει.

Σε Ψήφισμά της για την προσφυγή 8/2000,¹¹ η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης λαμβάνει υπόψη της την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001 καθώς και την μείωση της εναλλακτικής υπηρεσίας (άρθρο 18, παρ. 3 του Ν. 2936/2001).¹² Ωστόσο, οι ανωτέρω πρωτοβουλίες δεν κρίνονται ικανοποιητικές, γι' αυτό και στην τελευταία τακτική έκθεσή της για την Ελλάδα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων έκρινε ότι η χώρα δεν έχει ακόμη συμμορφωθεί ως προς τις υποχρεώσεις της, που έχει αναλάβει με τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη.¹³

---

11 Resolution ChS (2002)3, 16.3.2002.

12 Βλ. και Έκθεση 2001 της ΕΕΔΑ, σελ. 163 και 41.

13 Βλ. Conclusions XVI-1 (Ιούλιος 2002).

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου προτείνει:

α) Να αναγνωρίσει η Ελλάδα στις εθνικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις το δικαίωμα να καταθέτουν συλλογικές προσφυγές ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων, καταθέτοντας την απαραίτητη δήλωση που προβλέπει το άρθρο 2 του πρόσθετου πρωτοκόλλου στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη που προβλέπει μηχανισμό συλλογικών αναφορών.

β) Να τροποποιηθεί το άρθρο 64 του ΠΔ 1400/73 με τίτλο «Αξιωματικοί Ενόπλων Δυνάμεων. Υπηρεσιακή Κατάσταση». Η υποχρέωση παραμονής στις ένοπλες δυνάμεις των αξιωματικών, μετά την αποφοίτησή τους από στρατιωτικές σχολές, δεν μπορεί να υπερβαίνει χρονική περίοδο ίση με τη διάρκεια των σπουδών τους στις στρατιωτικές σχολές.¹⁴

γ) Να μειωθεί περαιτέρω η εναλλακτική πολιτική-κοινωνική υπηρεσία ώστε η διάρκεια της να είναι πράγματι εύλογη και να μην ισοδυναμεί με «τιμωρία».¹⁵

Αθήνα, 12 Δεκεμβρίου 2002

---

14 Πβλ. τη δέσμευση για κατάθεση σχεδίου νόμου, που θα τροποποιεί το άρθρο 64 του ΝΔ 1400/73, που ανέλαβε ο εκπρόσωπος του ελληνικού Υπουργείου Εθνικής Άμυνας στην 101^η Σύνοδο της Κυβερνητικής Επιτροπής του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη στις 9-13 Σεπτεμβρίου 2002 στο Στρασβούργο, όπως αυτή αναφέρεται σε έγγραφο της Γενικής Γραμματέα του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων προς την ΕΕΔΑ (αρ. πρωτ. 85/6.2.2003).

15 Πβλ. τις προτάσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου για τον θεσμό της εναλλακτικής πολιτικής-κοινωνικής υπηρεσίας (5.7.2001), Ετήσια Έκθεση της ΕΕΔΑ 2001, σελ. 163.